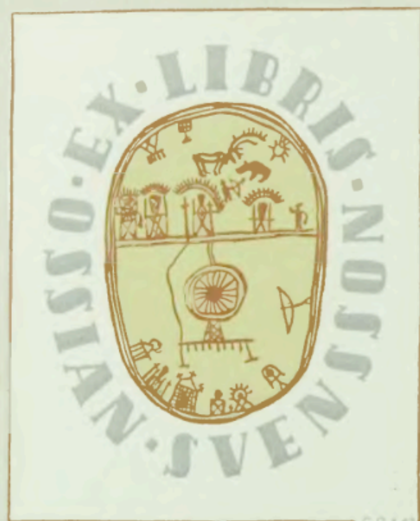

EX·LIBRIS·OSSIAN·SVENSSON

UNDERRÄTTELSER

OM

GYLJENS

Bruksanläggning,

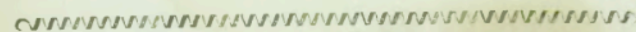
med dertill hörande Hemman och Lägenheter m. m. uti

Norrbotten.

1830.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS P. A. NORSTEDT & SÖNER, 1829.

92

Den första Mutsedel på Gellivare malmberg i Luleå Lappmark finnes d. 1 October 1735 vara utfärdad för Capiten Tingvall, som äfven gjorde början med Bruk, grundade på malmfångst från detta berg. Hans företag fortsattes och utvecklades sedermera af Brukspatronen Steinholtz och Professoren Meldercreutz. Ägarne af verket, hvilket ansågs blifva af stor nytta för det allmänna, erhöllo af Kongl. Maj:t ett uteslutande privilegium på bruks- och nybygges-anläggningar emellan Luleå och Kalix elfvar. Det var detta privilegium, som sedan föranledde Friherre *S. G. Hermelin*, då han år 1797 med allvar tänkte på Norrbottens uppodling och bergshandteringens befrämjande derstädes, att först söder om Luleå elf anlägga *Selets* masugn och stångjernsverk. Men då han snart insåg, att om något stort helt skulle kunna åstadkommas, eller någon rörelse med förmån drifvas, måste alla operationer verkställas efter *en* plan och egendomarne besittas af en ägare, beslöt han inköpa *Meldersteinska* verken, och verkställde detta beslut, ehuru köpeskillingen ansågs den tiden ganska öfverdrifven. Utom den stora planen för Lappmarkens uppodling och nybyggens anläggande, för hvilket ändamål han med dryg kostnad inköpte en mängd *Lappskatteland* och påbörjade *Nybyggeslägenheter*, hyste Friherre S. G. Hermelin äfven den, att upprätta en oberoende jerntillverkning i dessa nejder. Han ernade

13 mil från Gellivare anlägga en masugn vid *Edeforssen* i Luleå elf, som skulle förse *Svartlå* bruk med tackjern, och en annan masugn vid *Gyljen* och Kalix-elfven, som skulle förse *Tjelfforss* och *Töreforss* bruk med rå-ämnen. Han verkställde dock af detta blott anläggningarne af stångjernsverken vid Svartlå och Töreforss, utom hela anläggningen af *Selet*, som han både i anseende till masugn och hamrar fulländade. Vid denna tiden befann sig Friherre S. G. Hermelin i en brydsam ställning. Hans patriotiska företag hade skänkt honom allmän högaktning och tacksamhet, men ingen financiel vinst; hans, från början stora förmögenhet var försvunnen i dessa förberedande åtgärder till Norrbottens och Lappmarkens större befolkning samt uppodling, och han måste, efter uppoffring af densamma jemte största delen af sitt verksamma lif, lemna åt kommande slägter att utföra dessa lika stort uttänkta, som af fosterlandskärlek rika planer.

Sedan denna tid hafva desse egendomar varit i flere ägares händer, och det har lyckats dem, och andra patriotiske män, att så väcka interesset för dessa orter, att 3:ne undersökningar äro på statens bekostnad verkställda åren 1817, 1819 och 1825, dels för utrönande af de tjenligaste medel till bergshandteringens befrämjande härstädes, och dels för bestämmandet af de transportmedel, som här äro användbara; dessa undersökningar hafva förskaffat oss de tillförlitligaste underrättelser om landets beskaffenhet och klimatet, men hvad resultat de kunna föranleda i oeconomiskt hänseende är ännu beroende på Rikets Ständers vidare åt-

gärder [1]). Hans Maj:t Konungen, som insett den stora nytta en lifvad näring skulle åstadkomma i dessa nejder, har nedlagt högst betydliga capitaler genom inköpet af Meldersteins, Svartlå, Selets och Alters bruk och sine derstädes på bruksrörelsens utvidgande gjorde omkostnader. Utaf den delen af Hermelinske anläggningen, som Hans Maj:t Konungen icke öfvertog, och hvilken hufvudsakligen innehades af ortens Bergmästare, bildades år 1826 ett särskilt bolag, bestående af 7 lottägare, som sins emellan fördelade egendomen i 8 delar [2]) och efter hufvudstationen för arbetet kallade sig: *Gyljens Bolag*. Utom hvad som åtföljde den första handeln om Gyljen, har bolaget sedermera inköpt *Bondersby* finbladiga sågverk jemte flere hemmansde-

---

[1]) Rikets Ständers *Stats- och Bevillnings-Utskott*, har ock uti deras Utlåtande angående Bergslags inrättning i Norrbotten under den 7 Nov. 1829 (N:o 97) föreslagit: "att "alla de, hvilka derstädes idka tackjernsblåsning eller "stångjerns- och manufactur-smide, och alla de, som un-"der loppet af 30 år härefter verkställa dylika bruks-an-"läggningar, antingen särskilt för tackjerns-tillverkning "eller för stångjerns- och manufactur-smide, måga från "erläggande af tionde-tackjern och hammarskatts-jern, "under 50 år, beräknade från den tid, som uti utfärdade "privilegier för byggnadens fullbordan och tillverknin-"garnes början föreskrifvas, vara befriade.

[2])

Öfverste-Lieutenanten Friherre *Casper Wrede*	$\frac{2}{8}$	del
Öfversten *Conrad Åkerhjelm*	$\frac{1}{8}$	—
Ryttmästaren Friherre *W. F. Tersmeden* . . .	$\frac{1}{8}$	—
Öfverste-Lieutenanten m. m. Grefve *Carl v. Rosen*	$\frac{1}{8}$	—
Premier-Lieutenanten Grefve *Adolph von Rosen*	$\frac{1}{8}$	—
Bergs-Rådet *C. M. af Robson*	$\frac{1}{8}$	—
Bergmästaren *Isak Joh. Quensel*	$\frac{1}{8}$	—
	8	—

lar och nybyggen; Gyljens masugnsbyggnad, sågverk, Inspectors- och Arbetares bostäder m. m. hafva blifvit fulländade; *malmtransporten* reglerad och en större malmbåt, om 300 *Sk:℔s* drägt, byggd i Lainisjoki eller Skråf-elfven, hvilken lastar malmen inom Lappmarksgränsen, samt lemnar densamma 2¾ mil nära masugnen; *kolningskonsten* är införd och under utveckling; den första *profblåsningen*, hvilken såsom försök sistlidet år anställdes, har lemnat 300 *Sk:℔* utmärkt godt tackjern, och en på detta ställe betydlig blåsning är nu förberedd att innan kort börjas; och hvad *Stångjerns-smide* angår, äro, efter dertill hörande undersökningar privilegier derå, så väl som på 2 ytterligare masugnar erhållne, att inom viss tid begagnas.

Att både hinna och kunna fullborda hvad planen från början innehållit, föranleder dock nu varande Interessenter att söka utvidga bolaget, för att vinna en ökad förmåga, samt derigenom både lättare och säkrare ernå ändamålet af en större utveckling. Af sådan anledning har ock bolaget beslutat inbjuda ett större antal *Interessenter*, samt derföre ansett nödigt, att jemte utsättande af vilkoren för en sådan *association*, äfven förut meddela följande generella *underrättelser*, *angående Gyljens nu varande egendom.*

Malmfånget [3]).

1:o År 1825 bestämdes *utmålen* för 2 grufvor å den vid östra foten af Gellivare berg belägne malm-

[3]) Transumt af Jern-Contorets Annaler, tredje årgången, (1819) pag. 155: "*Gellivare* är det största af alla under-

trakt *Koskulls kullar* kallad; hvarje af dessa utmål innehålla 200 famnar i längd och 200 famnar i bredd. Det ena af dem, som inmutades af Bergs-Rådet *C. M. af Robson*, är af honom jemte Wasara hemman på

sökta jernberg i det Europeiska Norden, och torde tilläfventyrs i rikdom icke heller öfverträffas af något, bland de anseuligaste jernmalmlager man funnit i Siberien och Norra Amerika. Detta berg, som i så stor scala visar, att jernmalmen hörer till de uråldriga bergarterne, är beläget i midten af Gellivare Lappmarks församling, och nästan midt emellan Luelå och Kalix elfvar, på 18 mils afstånd från Bottniska hafsviken, och en half mil norr om Gellivare kyrka. Lina elfven flyter utmed bergets östra fot, och åtskillige mindre vattendrag genomskära landet, som omgifver de öfrige sidorne deraf. Det utgöres af 2:ne bergåsar, som i N. O. sluta sig till hvarandra uti en rät vinkel och omfatta en däld, som lik en vik inskjuter i berget. Den största af dessa upptager 8 à 9000 alnar i längd från vester till öster, är omkring 3000 alnar bred, samt har mycket branta och stupande sidor. Den mindre åter har 5000 alnars längd och är mera långsluttande. — Hela berget är af temlig höjd; ty det sträcker sig till gränsen, der björken upphör att växa, churu granen ännu växer frodig på dess fot. Dess öfversta kulle, fullkomligt kal, frambringar ej en gång fjällbjörken och enbusken.

En djup damjord betäcker berget, så att endast här och der fasta bergsklyftor till större eller mindre vidd framskjuta i dagen. Dessa klyftor äro, ifrån bergets topp till dess fot, alla utan undantag ren jernmalm, och churu man undersökt hvarje trakt af berget, har man dock icke ännu kunnat träffa någon fast del deraf, som bestått af annan hälleart än jernmalm. Härifrån gör likväl, om man så vill, yttersta och södra foten af bergets mindre sidorygg ett undantag, emedan man der tydligen ser, att malmen upphör, och en annan bergart fortsätter sträckningen utåt faltet. Det har således all sannolikhet för sig att sjelfva berget utgöres af en enda sammanhängande jernmassa."

bolaget öfverlåtit, och har det allt ifrån nämde tid Gyljen tillhört, men det andra af dem, som härleder sig från en inmutning, hvilken för Brukspatronen *J. J. Spilhammar* på Töreforss, skall år 1817 blifvit gjord, är i anseende till besittningsrätten för närvarande under rättegång och beror på domstols pröfning. Båda dessa utmål äro belägne på ett, i anseende till sin vidd, ännu ej fullkomligt kändt malmlager, som, att dömma af hvad i dagen synes, är ovanligt stort och äfven mycket rikt, så att också deraf kan slutas att malmfånget inom hvardera utmålet blifver för allt framtida behof mer än tillräckligt.

Malmen har vid probering i smått gifvit mer än 72 procent [4]).

Det vid Gyljen tillverkade tackjernet under första blåsningen har blifvit hårdsatt, men ådragit sig mycken uppmärksamhet genom sina goda egenskaper [5]).

Något vid Töreforss utsmidt *Stångjern* har varit försökt uti den på Jern-Contorets bekostad inrättade *Fullerska* machinen, samt utmärkt sig genom styrka,

---

[4]) Vid undersökning har malm från Gyljens grufva visat följande förhållande, nemligen i *Gramm:* 2,188 i tackjern, 0,126 i slagg, 0,686 i förlust. (Slaggen mörk, askgrå, Titan på ytan), samt i *Procent:* 72,933 tackjern. 4,200 i slagg och 23.867 i förlust.

[5]) Bruks-Societeten har vid 1829 års allmänna sammankomst i Jern-Contoret, beslutat (§ 27) försöks anställande med Gyljens tackjern, till utrönande om detta jern, på *Vallonois* beredt, skulle med än större fördel kunna produceras.

seghet och vacker tåg [6]). Dessutom har det under ytterligare smidning lemnat ett till alla delar tillfredsställande resulsat [7]).

2:o Derjemte är bolaget upplåten, (till följe af äldre conventioner) oinskränkt *brytningsrätt* i de 6 stycken grufvor som år 1814 tillhörde Meldersteins bruk, och äro på Kaptens Nybyggets grund å Gellivare malmberg belägne, nemligen: Ridderstolpes, Tingvalls, Kaptens, Printzskölds, Fredrikas och Johannis-grufvorne. Den förstnämnda af dessa är åt Kalix-trakten och Lina-elfvens strand, belägen i granskapet af Gyljens bolags grufva, hvilken sistnämde för transporten är den tjenligaste, äfvensom utmärkt för rik och godartad malm.

3:o Dessutom äro 10 inmutningar af Friherre C. Wrede, Öfversten C. Åkerhjelm och Grefve C. von Rosen tagne på Gellivare, och hvilka på Herr Bergmästaren F. von Scheeles charta öfver berget, antecknade finnas.

---

[6]) Dervid har visat sig, att det af Gyljens tackjern utsmidda jernet haft den styrka, att en tums fyrkant uthärdat en sträckning svarande mot kraften af 154 *Sk:℔* V. V. ($25\frac{1}{3}$ Tons) tyngd, innan det brustit.

[7]) På anmodan af Bergmästaren Qvensel, har jag anställt smides-försök med ett stångjern, tillverkadt vid Töreforss Bruk af *Gyljens* tackjern och Gellivare malm, och hvilket stångjern befunnits i alla afseenden särdeles godartadt, utan allt tecken till röd- eller kallbräcka, och som vid afbrytning visar sig segt och lemnar ett vackert brott utan ojemnhet med en kort silfverfärgad tåg. Huruvida detta jern kan vara synnerligen tjenligt till brännstål har jag ej ännu kunnat utröna. Stockholm d. 27 Maj 1829.

E. Nordevall.

4:o Malmbrytningen verkställes emot viss betalning pr *Sk:℔* malm, som för närvarande dock icke öfverstiger 12 sk. riksgälds *Sk:℔*.

Malmtransporten.

Från malmberget till Gyljens lastageplats inom Lappmarksgränsen vid *Skråfven* (Lainisjoki eller Röytiö) blir ingen annan transportmethod använd, än med renar eller hästar vintertiden, och med dessa medel hafva under sistlidne vinter öfver 2000 *Sk:℔* malm blifvit framforslade. Vanligen lägges härstädes blott 2 *Sk:℔* à 26 *L:℔* efter en häst; Renen drager vanligen ej öfver 17 *L:℔*, men deremot medför en enda person 5 lass — renar [8]. Den malm nemligen, som om vintern blifvit aflossad vid Skråfven, inlägges i en derstädes uppbyggd bod, och föres sedan vid nästa öppna vatten under flodtiden med bolagets stora malmbåt utföre Skråf-elfven (Lainisjoki) till den nedra lastageplatsen vid Landsjärvs-sjöns ända eller till början af *Sockedsforssarne*, der ock en malmbod finnes, hvarifrån malmtransporten nästpåföljande vinter fortsättes med

---

8) Betalningen har hittills varit för 1 *Sk:℔* malm $7\frac{1}{2}$ mil till Skråfven . . . . . B:co R:dr 1: 12.
derifrån har frakten 3 mil på storbåt till Landsjärvsändan beräknats till - - — 6.
och forlönen derifrån till Gyljens masugn, $2\frac{3}{4}$ mil . . . . . - - — 24.

Summa B:co R:dr 1: 42.

Genom vintervägens ställande öfver trakten af Leipojärvi, från malmberget till Skråfven, lär densamma också kunna något förkortas.

hästar till *Gyljen*. Under denna sednare del af vägen är visserligen Orasjärvi-vattnet segelbart, $1\frac{1}{4}$ mil, men de 2 omlastningar som skulle blifva följden af en sjötransport härstädes, öfverstiger måhända vinsten af densamma. Utan öfverdrift bör man kunna påräkna, att det antal af Bönder och Nybyggare som redan bo, och genom det antal Lappar som ännu vistas utmed denna farled, är mer än tillräckligt att vintertiden årligen nedforsla 3000 *Sk:℔* malm, om 2000 *Sk:℔* lemnas vid Skråfven och 1000 *Sk:℔* directe vid Gyljen. Då nu dessutom Gyljens transportled ligger närmast intill Jukasjärvi socken af Torneå Lappmark, så är mycket sannolikt, hvad äfven af erfarenheten redan bestyrkes, att den der angränsande Lappallmogen nästan odeladt vill egna sig åt Gyljens betjenande, och hvarigenom en ganska vesändtlig tillökning sker i transporterna dit, hvilka äfven i mon af brukets egna ökade nybyggesanläggningar och förbättringar, ofelbart med tiden kanske fördubbla sig, åtminstone ansenligen tillväxa.

Gyljens Masugn

är anlagd i *Sandträsk-elfven*, något öfver $\frac{1}{8}$ mil från densammas utlopp i Engesån och ungefärligen $\frac{1}{4}$ mil från Sandträsket, hvilket träsk churu smalt, dock är omkring en mil i längden och har flere icke obetydliga tillopp, hvarigenom vattentillgången försäkras, helst sedan, genom en vid Sandträskets utlopp anlagd spardam, vattnet nära nog till 3 alnars höjd skulle kunna uppdämmas. Sjelfva masugnsdammen är anlagd midt öfver elfven, mellan de så kallade Bro och Antnäs fot-

qvarnar, och *Hyttan* är belägen på östra stranden af vattendraget. Byggnaden är uppförd af sten efter vanliga dimensioner, äfvensom nu varande masugnspipa och Ställe med Roslags sandsten inmurad. Masugnsbrösten äro äfven af gråsten med tackjerns bördjern, samt mulltimmer på vanligt sätt begagnadt. Blåsmachinen är efter *Widholmske* methoden, med 3 bottnar och drifves af särskilt hjul, som går med bröstfall. Under samma tak som rådstugan, hvilken är ovanligt rymlig, uppföres både modellkammare och ett tackjerns-förvaringsrum, äfvensom bokareverket är under samma tak.

Uti hyttans granskap äfven en kallmurad *Rostgrop* (der rostugn sedermera kommer att anläggas) äfvensom en *Malmvåg*.

2:o Bruks-*Sågen* är belägen på andra stranden af vattendraget och för samma dam, som masugnen.

3:o Ett *Kolhus*, öster om hyttan; med brädbeklädnad, till 3 à 4000 stigar kols inrymmande, när det blir till fullo färdigt.

4:o Tvenne öppna ugnar, (kallmurade) begagnade till tegelbränning af den lera här finnes.

5:o En *Lerbråka* drifven med vattenhjul.

6:o Ett *Boningshus* för Inspectoren, innehållande fem rum och kök på nedra botten.

7:o En *Contorsbyggnad*, innehållande jemte ett mindre rum äfven ett stort rum att under vintern begagnas af malmforslande Allmoge och Lappar.

8:o En längre byggnad; innehållande jemte *Stall* för 6 hästar, *Fähus* för 12 nötkreatur, *Höskullar*, *Redskapsbod*, *Matbord*, *Vedlider* m. m. samt en *Brunn*.

9:o Fyra särskilta byggnader, innehållande nio eldrum och inredde till *Bostäder åt* bruksarbetare, hvarjemte ett större rum för *Snickare*- och *Bälgmakare*-verkstad.

10:o En byggnad, innehållande 6 st. *Fähus* och foderskullar under ett tak, för arbetarnes ladugård.

11:o Två *Klensmedjor*.

12:o Vid Sandträskbäcken eller Elfven, der den upphör att vara segelbar för båtar, ett *Magazin* med 2 bottnar och 2 rum för varors uppläggning.

13:o En i år byggd *Källare*.

14:o En *Badstugubyggnad*.

15:o *Verkhusbyggnad*.

Kattå, Tvärå och Poimis.

Enligt privilegium af den 20 December 1827, äger bolaget rättighet att, antingen vid Tvärån eller Kattån anlägga *en Masugn* med åtnjutande af 20 frihetsår.

Tvärån kallas egentligen den sista delen af Lainisjoki eller Skråf-elfven, innan dess förening med Ångeså-elfven, som sker genom en längre fors, half mil ofvan om Gyljen; det är utmed denna fors man funnit tjenlig byggnadsplats, men då granskapet med Gyljen helt visst skulle verka en delning af arbets-styrkan emellan dessa ställen, som i framtiden kunde medföra olägenheter, torde all anläggning härstädes uppskjutas, och hellre väljas *Kattån*, som är ett mindre vattendrag, kommande från södra delen af Gellivare socken, förenande sig i sjelfva Lappmarksgränsen med den segelbara delen af Lainisjoki eller Skråf-elfven.

Vid forssen, som är temligen lång, företer sig ett beqvämt byggnads-ställe, invid hvilket ett Bruks-Nybygge äfven är vordet utsynt, 8 mil från Gellivare malmberg beläget [9]).

Poimis är beläget vid pass $\frac{3}{4}$ mil öster om Öfver-Kalix kyrka, och har på detta nybygges grund från längre tid tillbaka varit uppförd en fotqvarn, äfvensom i sednare tider början blifvit gjord med en finbladig *Såg*. Fall och byggnadsplats finnes, ehuru vattentillgången ej är synnerligt stor. Odlingsbar mark företer sig ock på flere ställen omkring dessa vattendrag.

Det privilegium, som Friherre S. G. Hermelin erhöll på ett *Stångjernsverks* inrättande vid *Tjelfforss*, och hvilken rättighet bolaget sedermera inköpt, har genom Resolution den 20 December 1827 blifvit flyttad till *Poimis* att derstädes af bolaget med 700 *Sk:tl.* årligen begagnas, och i sådant afseende inom viss tid insättas, äfvensom att knipp- och spikhammare får på samma ställe inrättas [10]).

---

9) Det blir visserligen ett föremål för framtida åtgärder och närmare beräkningar af svårigheterne och medlen att dem öfvervinna, huruvida icke för Norrländske och andre bruksägares behof, nyttigaste åsigten af hela anläggningen och dess utveckling på *stor* scala, borde hänföras egentligen till *nedforsling* från berget till Svenska hafskusten af *Gellivare* lika så ovanligt ymniga, som utmärkt *rika och välartade jernmalmer*. (conf. Jern-Cont. Annal. år 1829, pag. 155).

10) Huruvida detta eller än större verk kan komma på detta eller annat ställe eller vid *Gyljen* att uppföras, beror ofelbart på vidare granskning af ämnet och calculen

Export af Jern.

Derigenom att de vatten, som omgifva eller gränsa intill Gyljen, formera, rättast sagdt, en lång smal insjö, nästan ända från masugns-stället till *Räktforssarnes* början eller omkring $2\frac{1}{2}$ mil, har man ansett all export af jern från Gyljen böra först ske sjöledes till sistnämde ställe, hvarifrån, för att undvika forssfarten utföre Kalix-elfven till hafvet, en *Landsväg* borde anläggas till *Hamnen vid Töre* i Neder-Kalix, hvarest bolaget redan låtit uppföra ett rymligt *Magazin* till 2 våningars höjd, och hvarest utrymme finnes för ett betydligare nederlag af varor och effecter. *Hamnen* vid Töre är ock ganska god, samt äfven tjenlig för större fartyg att der inlöpa [1]).

Om export af stångjern från *Poimis* framdeles kommer i fråga, måste den naturligtvis från stranden af det dit angränsande Grundträsket också ske utföre till Räktforss och äfven sedan på samma landsväg [2]), som förbemäldt är till Töre hamn ($2\frac{1}{2}$ mil).

öfver kostnaden att utan vidare förädling exportera tackjernet till hafskusten. Vid *Tjelfforss* som är beläget i den nedra delen af landet är emedlertid i höst (1829) nybygges- och hemmanslägenheter insynte efter vattendraget, i fall jernverks-anläggningens fortsättning här framdeles kunde komma i fråga.

1) Tull-Stationen lär ock med anledning häraf hafva blifvit flyttad från Neder-Kalix till Töre.

2) Denna Landsväg har redan Konungens Befallningshafvande i Norrbottens Län, pröfvat nödig och nyttig, äfvensom Kongl. Maj:t i Nåder torde bevilja anslag till densamma. Motion har ock vid innevarande Riksmöte derom m. m. af Grefve *Carl von Rosen* varit väckt.

Kolfångst.

Vid den undersökning, som år 1827 verkställdes af Bergmästaren Franz von Scheele i frågan om desse förenämde verks privilegierande, bestämdes följande trakter, såsom för *Kolfång* till dessa anläggningar disponible, nemligen:

2 trakter emellan Ångså-elfven och Lappmarksgränsen, samt en trakt gränsande till Råneå socken, beräknade till	87,711 Tunl.
Skog inom Lappmarksgränsen, äfven tjenlig till kolning	17,500 —
2 trakter i Neder-Kalix socken på båda sidor om Räktjärvs södra ända .	86,819 —
hvarjemte man beräknat kolved från de till Poimis Såg påräknade skogar uppgå till	14,467 —
Likaledes från Bondersby finbladiga sågverks district	11,562 —
Tillsammans	217,959 Tunl.

sedan impedimenta förut från desse trakter blifvit afdragne. Dessa rymder, efter antagen återväxt-tid och till 4 stafrum ved på tunlandet uppskattade, skulle medgifva en årlig koltillgång af 14,268 läster, derutinnan också inberäknadt de 1,032 läster hvilka bolaget från egne hemmans- och nybyggeslägenheter skulle kunna påräkna. Enligt hvad Kongl. Bergs-Collegii resolution af den 20 December 1827 närmare upplyser, är det dock i sammanhang med fullgörandet inom viss tid

tid af hvad Kongl. Afvittrings-Stadgan den 10 Februari 1824 innehåller, som den större skogsrymden kan under bruksrörelsen bibehållas.

En vida större areal af skog kan ock för dessa bruksanläggningar blifva gagnelig, genom de flere vattendrag, som sammanstöta i närheten af bruket. Då man kastar ögat på chartan finnes lätt, att Lainis-, Ängeså- och Kalix-elfvar sammanträffa straxt nedanför Gyljen, hvarest strömmen också ej är stridare, än att den från öfra landet nedkommande *Flottveden* genom bommar m. m. bör kunna samlas, för att i brukets granskap sedermera kolas. Denna *flottning*, hvilken i större scala på vidare försök beror, kan ej eller annat, än i betydlig mon underlättas af flodvattnet, som tillåter kolveden att uppflyta öfver en nära bruket befintlig lågländt mark, hvarpå veden sedermera skulle qvarstanna, då vattnet utsjunkit. Vill man nu härtill lägga den flottved som bör kunna erhållas, äfven från stränderne af stora och lilla Grundträskens samt Räktjärvs betydliga vatten, så inser man af denna belägenhet, att Gyljen bör kunna draga mycken nytta af de vidsträckta skogar, som i dessa orter förefinnas.

För att tillgodogöra dessa skogsproducter, saknar väl bruket ännu egne underhafvande i tillräcklig mängd, men denna brist har hittills blifvit ersatt genom lejde arbetare som bosättas vid bruket, dels ock, genom den större tillgång på arbetare och dragare, som omkringliggande stora byar lemna. Såsom den på Gyljens si-

tuations-karta [3]) stående *Tabell* visar, finnes der inom 2 mils omkrets 116 sjelfägande Bönder och Åboer, bestående af 1,248 personer och 234 hästar. Att den arbets-styrka, som härigenom kan åstadkommas, skall för bergshandteringen blifva användbar, är så mycket mindre att betvifla, som denna ortens nu varande hufvudnäring, nemligen *Tjärubränningen*, är i verkligt aftagande genom bristen på tjenlige tjärurötter, och må det visserligen kunna antagas för säkert, att ortens invånare, en gång inöfvade i kolnings-arbeten, skola föredraga desamma framför productionen af tjära, som så ofta och betydligt förändrar pris och derföre ej gifver någon säker och jemn förtjenst.

De Gyljens Bolag tillhörande hemman och lägenheter, nemligen:

uti Gellivare socken:

Vasara.

1 mantal Frälse, beläget $\frac{3}{8}$ mil från Gellivare kyrka och vid pass $\frac{3}{4}$ mil från bolagets jerngrufvor. Till detta hemman hörer, enligt karta och kartebeskrifning, ett område af 1806 tunland, hvaraf åkerjorden är 8 och ängen 30 samt röjningslandet 106 tunland. Skogen är 1,255 tunland och det öfriga, berg, myror och vatten. Genom i sednare tider skedde insyningar, är både ängen och odlings-lägenheterne tillökade.

Den år 1798 härstädes uppbyggde grofbladiga *Såg*, är nu förfallen äfvensom de af Friherre *S. G. Hermelin* sedermera år 1804 uppförde *Blåster-ugnar* [4]), genom dammens utskärande obrukbara, ehuru annars bälgorne och ugnarne åter till färskjernsförsökens fortsättande snart skulle kunna i ordning bringas [5]); till inrättningen har för öfrigt hört kolhus och malmbokare för vattendrift samt murade rostgropar. Åbyggnaden, som Friherre *S. G. Hermelin* år 1801 låtit uppföra, består af en stuga med 3 rum; fähus för 8 kreatur samt foderlada; stall för flere hästar; en stolpbod m. m.

I anseende till otjenlig åbo, har under sednare åren härstädes ej mer än en häst och 3 kor varit framfödde; men sedan nu andra anstalter blifvit vidtagne, blir att förvänta mera nytta af denna för sammanhanget med Gellivare berg och malmtransporten derifrån så vigtiga possession [6]).

---

[3]) Utgifven i stentryck 1828, i ändamål att åtfölja denna uppsats angående Gyljen och dess omgifvelser.

[4]) Om ägande-rätten till *sjelfva* ugnsbyggnaden är anledning att en tvist blifver inför Domstol anhängig.

[5]) Man hade vid de försök Friherre *S. G. Hermelin* här låtit anställa t. ex. af 12 *L:℔* malm från Bergmästargrufvan och $3\frac{1}{2}$ tunna kol, under $5\frac{1}{2}$ timmars påblåsning, erhållit en färska af 9 *L:℔s* vigt, som bestått af ett någorlunda godt och smidigt jern. (Conf. Bergm. *Abr. Romans* berättelse om Norrbotten och dess Lappmarker, tryckt 1818 pag. 15).

[6]) *Lauttakoski* nybygge är i sammanhang härmed för Gyljens bolags räkning under utsyning och anläggning, och hvars belägenhet är emellan sjelfva malmberget och Lina-elfven, så att hela fyndigheten på Koskulls kullar blifver inom området af detta bruks nybygge.

Sakkas eller Sakajärvi [7]).

Åbyggnaden god. Åkern bördig men inskränkt till $5\frac{1}{3}$ tunnas utsäde. Ängen förträfflig med goda rödjnings-lägenheter. Föder 4 à 5 hästar och 14 à 16 kor samt 40 får. 2 åboer. Ett stort stall, för malmskjutsandes dragare, är härstädes af Gyljens bolag uppfördt.

Balkativaara eller Leipojärvi [8]).

Åbyggnaderne hjelplige. Åker till $3\frac{1}{2}$ tunnors utsäde. Föder 2 hästar samt 9 à 10 kor. På nybyggets och, såsom uppgifves, andra särskilta lägenheter; 3 åboer.

Dokkas [9])

Åbyggnaderne mycket goda. Åkerodlingen är föga lönande, men utsädet dock 5 à 6 tunnor. Ängarne medelmåttiga, men har dock funnits vissa år föda 6 hästar, 15 kor. Har 3 åboer. Ängeslägenheten *Dokkasträsk*, har redan hos forntida ägare varit föremål, för stor uppmärksamhet.

Sammakko [10]).

Åbyggnaden hjelplig. God, men inskränkt åker till 5 tunnors utsäde. Ängen god och lägenheter att mycket föröka den; kan föda 6 à 7 hästar och 30 nötkreatur. Har 3 åboer.

---

7) Beläget $1\frac{1}{2}$ mil nära Gellivare kyrka invid malmvägen.

8) Beläget $2\frac{1}{2}$ mil från kyrkan och $\frac{1}{4}$ mil från malmvägen, samt 11 mil från Gyljen.

9) Beläget 3 mil från kyrkan; invid malmvägen; $10\frac{1}{2}$ mil från Gyljen.

10) Beläget $4\frac{1}{3}$ mil från kyrkan; invid malmvägen.

Hakkas [1]).

Väl bebygdt. Föder 2 à 3 hästar samt 10 à 12 kor. Ängarne goda. Åkern vidsträckt, till $3\frac{1}{2}$ tunnors utsäde, men något frostländig. En åbo, (men kommer hemmanet innan kort att delas mellan 2). Här finnes ett stall för 12 hästar att begagnas af malmforslande, äfvensom, genom bolagets försorg, 3 skriudor hö till betesfoder årligen äro att tillgå.

Ansavaara.

En hemmans utsyning invid malmvägen mellan Hakkas och Skråfven.

Ruuti eller Ruutirova [2]).

Väl bebygdt. Föder 2 à 3 hästar, 12 à 16 kor. Köper sällan någon säd. Har 6 tunlands åkervidd af svår arbetad och stenbunden jordmån. En åbo.

Norsivaara [3]).

Väl bebygdt; god åker till 2 tunnors utsäde, hjelplig äng. Föder 1 häst, 4 kor och 15 får. Har en åbo.

Torasjärvi [4]).

Väl bebygdt. Åkern god, till 7 tunnors utsäde. Säden fryser sällan. Goda ängar och rödjningsland. Föder 5 dragare och 10 till 15 kokreatur. Har 3 åboer.

---

1) Beläget 5 mil från Gellivare och $8\frac{1}{2}$ mil från Gyljen.

2) — 7 mil från Gellivare och 2 mil öster från malmvägen.

3) — $7\frac{1}{2}$ mil från Gellivare och $1\frac{1}{3}$ mil från Skråfven.

4) — $7\frac{1}{3}$ mil från Gellivare kyrka och $\frac{1}{3}$ mil från Skråfvens lastageplats.

Storberget [5]).

Bostaden nybyggd. Åkern till 2 tunlands vidd, god och frostfri. Ängarne ännu svaga. Föder 2 hästar samt 4 kor, 1 ungnöt och 10 får. Har en åbo.

Nielatsvare [6]).

Åbyggnaden hjelplig. Åker till $1\frac{1}{2}$ tunnas utsäde. Äng till 1 häst, 4 kor och 8 får.

Kattån [7]).

Vid denna hemmans-utsyning är rättighet till *Masugns-anläggning* uti Katthå vattudrag.

Bönträsk [8]).

Hjelpligt bebygdt, men blott odladt till 2 tunnors utsäde. Föder 2 hästar samt 10 kor och 16 får. Har 2 åboer.

Risträsk [9]).

Hjelpligt bebygdt för 2 åboer, hvilka utså tillsammans 3 tunnor, och hålla 5 à 6 dragare samt 8 à 10 kor.

---

5) $7\frac{1}{2}$ mil från Skråfven och 8 mil från Gellivare.

6) Flyttat till Storberget.

7) Under utsyning och anläggning är öfre *Kattån* eller N:o 2, äfvensom nybyggeslägenheterne vid *Korkiamentes*, genom hvilket sistnämde en lastageplats högre upp vid Skråf-elfven är att förmoda.

8) Ligger $2\frac{1}{3}$ mil N. V. från Ytter Landsjärv.

9) Ligger 3 mil i N V. från Ytter Landsjärv.

Skråfven, som ock kallas Röytiö eller Lainisjoki [10]).

Der har bolaget en åbo, som har vacker åbyggnad. Åkern något frostländig, men äng och odlingsland af stort värde. Här utsås årligen 3 tunnor samt födes nu 2 hästar samt 7 à 8 kor. Här är malmupplagsställe om vintern och lastageplats för malmens vidare fortsändande sjöledes sommartiden. Bolagets storbåt ligger också här i vinterqvarter. I Skråfven äro dessutom krono-nybyggare.

Uti Öfver-Kalix socken.

Gyljen.

$\frac{1}{4}$ hemman krono-skatte och $\frac{1}{4}$ hemman krono, hvilkas område i skog för tillsammans $\frac{1}{2}$ mantal, skall vara 700 tunland duglig vidd.

Uppå detta hemmans grund är masugnen och bruksbyggnaderne belägne, och är detsamma från Wännäs by utbrutit [1]).

Tvärå.

1 mantal frälse med område af 1,400 tunland. Detta nybygge är ännu ej fullständigt bebygdt, äfvensom odlingarne ännu återstå. Den ymniga skogens användande till brukets behof har hittills utgjort föremålet för lägenhetens begagnande, hvars läge är förmån-

---

10) $7\frac{1}{2}$ mil från Gellivare Kyrka.

1) Bolaget hade till d. 5 Augusti 1829 icke ägt mer än $\frac{1}{12}$:del i Gyljens hemman, då genom byte med $\frac{1}{6}$:del i Bränna hemman N:o 8 man infriade den öfriga $\frac{1}{6}$:deln i Gyljen.

ligt, på den udde nedom hvilken Skråf-elfven eller Lainisjoki förenar sig med Engeså-elfven. I förstnämde vattendrag är masugns-ställe äfven utsynat.

Kugerbäck eller Sisskosk.

Denna frälse-lägenhet är förmedlad från $1\frac{1}{16}$ mantal till $\frac{5}{64}$. Åbyggnad dålig, åkern igenlagd, ängslägenheterne hittills brukade under Gyljen. Området anses vara 1,487 tunland duglig mark.

Bönkroken och Carls eller Kaliks Bruks-Nybyggen,

äro under Friherre *S. G. Hermelins* tid utsynte för 3 åboer och med 4,200 tunlands dugligt område, men obebyggde. Ängslägenheterne svaga och frihetsåren utlupne [2]).

Poimis,

har åtföljt inköpet af Bondersby sågverk, och för $\frac{1}{4}$ mantal krono, samt 250 tunland duglig mark i område ansett. Denna lägenhet är ännu klent bebygd samt åker- och ängslägenheter svaga. Skogen skulle varit förträfflig, om ej tjärubränningen här fordomdags varit starkt idkad. Det är i vattendraget som från Poimisträsken framlöper, som stångjernsverket för närvarande är privilegieradt.

Räkt-

---

[2]) Om ny syn angående dessa lägenheter m. m., har ansökning hos Konungens Befallningshafvande redan hösten år 1828 blifvit gjord, och utsyningen i September 1829 verkställd, äfvensom vid *Sockedet* och *Landsrån.*

Räktforss.

Frälse nybygge, utsynt till *ett* mantal och således med 1,400 tunlands område. Åbyggnaden hjelplig, men åkern ännu svag äfvensom ängeslägenheterne. Der Räktjärvi-sjön slutar eller de lugnvatten upphöra, som sträcka sig ända från Öfver-Kalix kyrka, Gyljen m. m. samt forssarna börja under Kalix-elfvens fortgång till hafvet, är detta Nybygge beläget, och således på en vigtig communications-punkt med det nedre landet, helst då landsväg häremellan och *Töre* kommer att tillvägabringas.

Muglom.

Denna frälselägenhet är förmedlad från $\frac{2}{8}$ mantal till $\frac{13}{128}$ och således ett område af 933 tunland. Åbyggnaden är genom vådeld förstörd; Åkern nu förfallen, men ängarne goda, ehuru för Gylien aflägsna [3]).

Marsjärv, Ertsjärv, Naisjärv och Kopparjärv.

Dessa frälsehemman äro från Gyljen försålda innan bolaget stiftades, men icke allenast i anseende till skogsproducterne är förbehåll gjordt, utan ock i anseende till options-rätt på öfverloppsmarken, hvilken man calculerat till 8,000 tunlands duglig vidd.

---

[3]) För Hvitåforss bruksägare vore denna possession af synnerligt värde, i anseende till communication med det öfra landet åt Gellivare.

NEDER-KALIX Socken.

Westanäs

hemman ⅛ mantal N:o 10 af öfver Mordjärv by, beräknas till 125 tunlands vidd i duglig mark. Åbyggnaden hjelplig; åkern och ängen god, men hittills illa häfdade. Föder 1 à 2 hästar och 6 kor.

Bondersby sågverk

inköpt, sedan bruks-bolaget stiftades, af Krigs-Rådet, Öfver-Jägmästaren och Riddaren af Kongl. Vasa-Orden *G. E. Petersson* [4]), för 16,666 R:dr 32 sk. B:co. Detta finbladiga sågverk är privilegieradt den 13 Nov. 1805, och tillkommer 1:o, att företrädesvis få köpa det sågtimmer, krono-skattemän i Öfver- och Neder-Kalix socknar vilja aflåta; 2:o af Krono-skogar invid Kalix elf, ända upp till Jocks byaskog, samt omkring Alså, Alsjärv och Lomträsk vattendrag, ansedde i vidd till 21,907 tunland duglig mark, för hvilken rättighet skattas 25 R:dr 20 sk. B:co i stubbören. Sågen gifver 20 tolfter bräder i ränta. Sågtimret flottas på Kalix elf och bräderne flottas likaledes till någon hamn vid samma elfs utlopp i hafvet [5]). Vid god vattentillgång, som dock är ojemn i anseende till de, angående dispositionen m. m., vid sjelfva anläggningen utfäste vilkor, har man skurit ända till 200 sågblockar på dygnet.

4) Anlagdt af Bergmästaren J. J. Qvensel.

5) Bolaget har blifvit erbjudet, att vid Björknäs, der Kalix elf upphörer att från hafvet vara segelbar, få anlägga ett eget magazin.

Boningshus med 5 rum och nödige uthus äro uppförde för bokhållaren äfvensom 3 byggnader med uthus för såg-arbetarne. Ett tillräckligt magazin, bagarstuga, smedja, båthus m. m. finnes. Till sågverket hörer en sträcka af jord, från Bonderby by abalienerad, dock utan hemmans-skatt, af 116 famnars längd och lika bredd på hvardera sidan af Sågbäcken. Såsom årligt arrende för denna jord och vattenfallet, äga Bondersby byamän rättighet att fritt uppsåga 50 tolfter bräder och afhämta 100 tolfter bakar.

Inventarier i November 1829.

1:o Efter öfverslag utgöra dessa: i *Malm* vid lastageplatsen Skråfven . . . . . *Sk:tt.* 1,317

vid lastageplatsen Nedra Landsjärv .	—	20
vid Gyljen	—	3,709

hvilka efter beräkning af kostnaden uppgå för bolaget till ett värde af R:dr B:o 10,023: 35 8.

2:o Härtill kommer *Kol*, hvilka i framkomne och ännu på tväredet m. m. liggande, beräknas till läster 1,626 och uppgå till en ungefärlig kostnad af 2,439 R:dr Banco [5]).

5) Under kolnings-konstens införande och genom dyrlegde och från andre orter anskaffade kolare har tillverknings-priset varit högt. Flere af Allmogen, hafva dock nu redan sjelfve börjat kola.

3:o Öfrige inventarier, hörande till egendoms-skötseln och verkets drift, kunna för närvarande beräknas till ett värde af circa R:dr 6,000 B:co.

4:o 13,000 lass kolved, som innevarande vinter skola till kol förädlas och uppgår till ett värde, efter 2 sk. pr lass, af 520 R:dr 40 sk. B:co.

Dessa förenämde egendomar, verk och inrättningar, hus och åbyggnader, grufvor, privilegier och förmåner, sådane de befinnas, vill nu varande bolaget, till ett annat och större bolag upplåta och afyttra, emot följande vilkor:

1:o Köpevilkoren blifver 112,000 R:dr nu gångbara Svenska Banco-Transportsedlar; svarande emot gamla bolagets utgifter, utan beräkning af ränta.

2:o Denna köpeskilling anskaffas genom teckning af 112 actier på 1000 R:dr hvardera, deraf ⅓ infordras när teckningen är fulländad, och återstoden på 2 terminer, dock så, att hela summan är inbetald innan 1830 års utgång.

3:o Det gamla bolaget öfvertager 48 actier, som gå i qvittning mot 48,000 R:dr B:co på ofvannämde köpesumma; hvarje af de nu varande bolagsmännen dock obetaget, att för ett större antal actier i nya bolaget inträda.

4:o Alla de förskotter, som af gamla bolaget blifvit gjorde i afseende på bruksförlaget och driften för innevarande bruksår (som började den 1 November 1829) skola förde-

las gemensamt på både nya och gamla bolaget, i mon af innehafvande actier, emedan, då afkastningen eller nyttan af medlens användande önskas gemensam, äfvenledes kostnaden att tillvägabringa densamma, bör vara det.

5:o På de förskotts- eller förlags-summor, som i denna liqvid komma att ingå, beräknas ingen ränta; men hvad actie-summorne angå, så beräknas ränta på återstoden af det tecknade capitalet från den dag första inbetalningen af hvarje actie sker och tills full liqvid för teckningen erhållits.

6:o Så snart teckningen är fulländad, sammankallas genast nya bolaget, då actie-brefven utfärdas, första 1/3 af actie-beloppet erlägges och beslut fattas om bolags-reglorne, arbetsplanen och förvaltningen.

Förklaring

öfver Bokstäfverne på ofvanstående Karta.

	Tnd
Trenne Skogstrakter till kohlfång för Gyljens Bruk	87,611.
Tvenne Skogstrakter till samma ändamål	86,819.
Poimis Sågverks distrikt	14,467.
Bondersby Sågverks distrikt	11,562.
Skog, tjenlig till kohlning inom Lappmarks gränsen och äfven beräknad för dessa Bruk vid Bergmästar undersökningen 1827.	17,500.
Summa Tnd Areal	217,959.
ks. Härifrån är afdrag gjordt för impedimenta.	

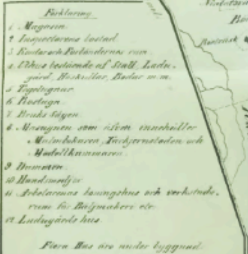
mängd och Arbetsstyrka mkring Gyljen.	Afstånd från Gyljen. Mil	Åboer.	Personer.	Hästar
by	5/32	30.	326.	73.
	3/8.	13.	167.	30.
ı vid Öfver Kalix Kyrka	3/8.	10.	138.	19.
y	4/8	8.	91.	13.
	4/8	8.	87.	20.
und och Tjernhed	1.	5.	49.	7.
ı	1 1/4	24	256.	42.
n	1 1/2	5	58.	11.
rv	1 1/2	1.	10.	2.
ärv	1 1/2	1.	7.	2.
äsk	1 3/4	2.	5.	2.
rv	2	2.	8.	2.
ärv	2	2.	14.	2.
rv	2	2.	14.	1.
rv	2.	2.	10.	3.
rjärv	2	1.	8.	2.
Summa inom 2 Mil	—	116.	1248.	234.

Belägenheten af GYLJEN 1828

Norrbottens Län
Öfver Kalix Socken

GYLJENS BOLAG
stiftades år 1826 af

Öfverste Lieutenanten Friherre Casper Wrede för	⅐ dels
Öfversten Conrad Åkerhjelm för	⅐ „
Öfverste Lieutenanten Grefve Carl von Rosen för	⅐ „
Ryttmästaren Friherre Droxmalm för	⅐ „
Premier Lieutenanten Grefve Adolph von Rosen för	⅐ „
Bergs Rådet C. M. af Robson för	⅐ „
Bergmästaren J. J. Quensel för	⅐ „

Sommarväg från Gellivaara Kyrka till		
Sokkas nybygge	1	⅓
Dockas	1½	.
Sammacka	½	½
Hackas	1	1
Skrofven	1½	1
Öfver Landsjärv	.	2½
Sockelet	½	½
Öfver Orasjärv	.	1½
Tvärådet	½	.
Gyljens masugn	.	1
Summa	6½	6½

Från Gyljen till		
Öfver Kalix Kyrka	.	½
Svartbyn	.	1
Öfver Morsjärv	½	1½
Kamlunge by	.	1½
Bergelsby	1	1
Neder Kalix Kyrka	½	½
Summa	1½	5½
Från Gyljen till Rackfforsarne	.	2
Den projekterade Landsvägen till Torefors	2½	.
Summa	2½	2

Bottniska Viken

Förklaring
öfver Bokstäfverne på ofvanstående Karta.

		Tld
A. B. C.	Trenne Skogstrakter till koltning för Gyljens Bruk	67,611
D. E.	Tvenne Skogstrakter till samma ändamål	86,081,9
F.	Poimus Sågverks distrikt	14,467
G.	Bondersby Sågverks distrikt	14,562
	Skog, gemensam till koltning inom Lappmarks gränsen och äfven beräknad för detta Bruk vid Bergmästar undersökningen 1827	17,500
	Summa Tld Areal	217,959

Alla Hemmanen äro utflyttning gjorde för sammanläggningen.

GYLJENS
Egendomar, Frälse och Skatte Hemman samt Nybygges lägenheter i Kalix och Gellivaara Socknar af Norrbottens Län.

Waasara	Skrofven (malmupplagsställe vid Lanmijock)	Nautanvaara	Vastanäs
Sackas	Bolkatesvaara	Sunnelsforsen	Bränna No 8
Dockas	Nunnavaara	Kaparjärv	Gyljens Masugn
Sammacka	Ansavaara	Räntrask	Tvären, Masugnsställe
Hackas	Kallan (masugnsställe)	Rostrask	Poimus, Anläggningsställe för Hammarsmedja och Sallidag Såg
Ruteraive	Kugerbacken	Meglam	
Tärasjärv		Backlärv	

Nybyggen under anläggning äro Lautakaski, Karkanenda, Ulm Kallain, Kalix-nybyggen vid Landsjärvs lida samt eller Lastageplatts m. fl.

Malmfångst från den på Kaskalls kullar vid Gellivaara belägna Gyljens Bolags Grufva m. m. jemte brytningsrätt i Malmberget på Lapplandens nybygges område de äldre utlagna och utanför grufvor.

Tackjernsblåsning idkas vid Gyljens Masugn, privilegierad den 10 December 1827 med 20 Frihetsår, hvarjemte Bolaget äger privilegium uppå en Masugn vid Tvären eller Kallan äfven med 20 Frihetsår.

Stångjernssmide till 100 Skepp. belopp är privilegieradt vid Tjelfors och Ciglbolt till Poimus jemte en Knipp. och en Spik-hammare.

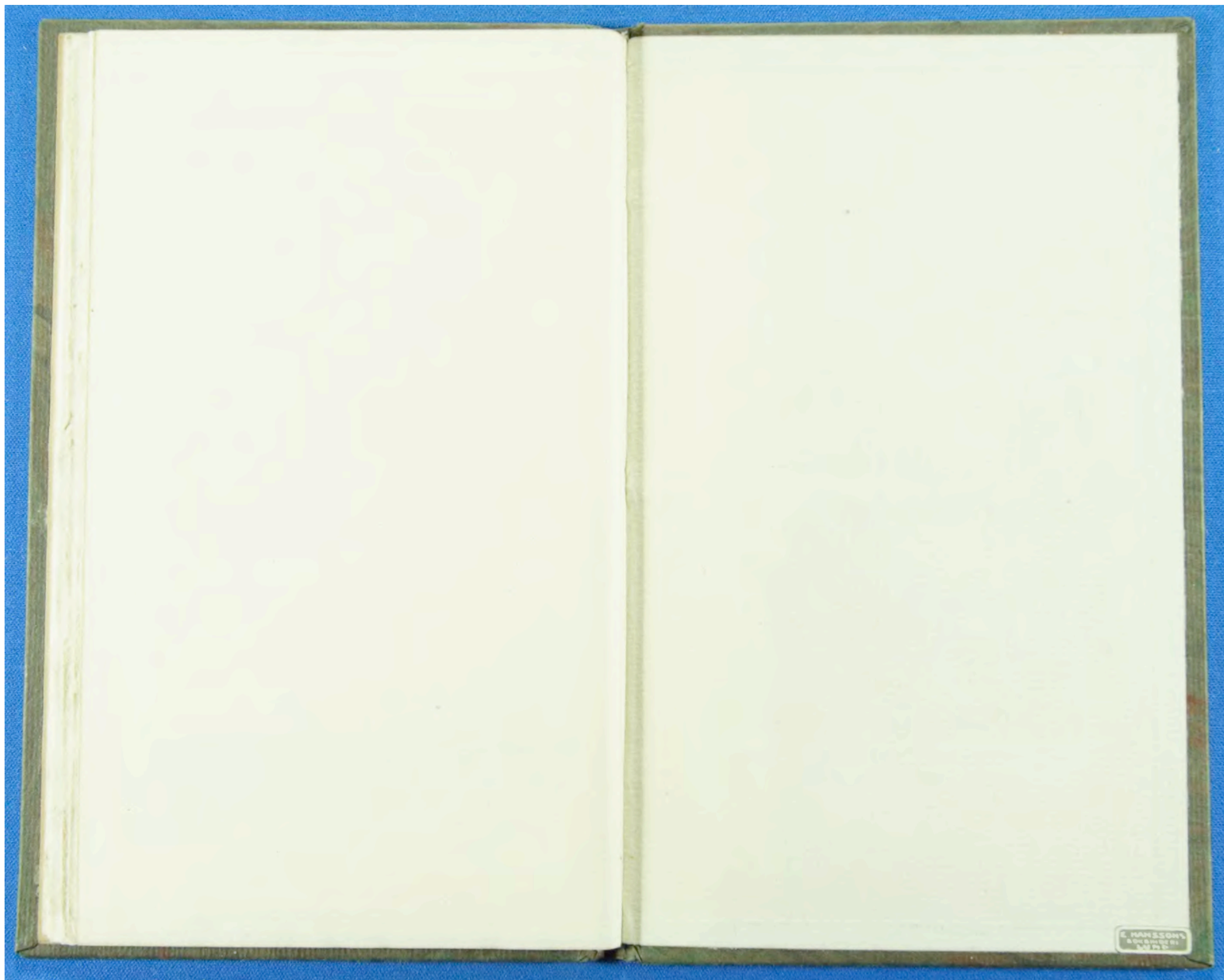
Sågverk, Rollidagt med 1½ Ramar vid Bondersby och enligt framtida prölning anläggning af en Sallidag Såg vid Poimus, hvarom undersökning redan är verkställd.

Afvägningar	Höjd öfver Hafvet i fot
Kalix Elfven	
Kamlungetrask	88,600
Rackfjärv	124,450
Lansed Elfven	
Nedan Lina forsen	333,710
Lina Elfven	
Ofvan Lina forsen	394,450
vid Sammacka	712,45
vid Dockas	791,445
vid Sackas	887,655
vid Svarki	962,405
vid Lautamanvande under Malmberg	1081,600

af C. P. Hallström 1829

Folkmängd och Arbetsstyrka omkring Gyljen.	Afstånd från Gyljen Mil	Män	Personer	Hästar
Wannäsby	¼	30	326	73
Hedan	¼	13	167	30
Brännan vid Öfver Kalix Kyrka	½	10	135	19
Grelsby	1	8	91	13
Nyby	1	8	87	20
Strömsund och Tjernbeck	1	5	49	7
Svartby	1½	24	256	42
Rodupp	1½	5	58	11
Rackfjärv	1½	1	10	2
Kiemajärv	1½	1	7	2
Bredträsk	1½	2	5	2
Tallsjärv	2	2	8	4
Kalangjärv	2	2	14	2
Näsejärv	2	2	14	1
Orasjärv	2	2	10	3
Kappurjärv	2	1	8	2
Summa inom 2 Mil		116	1245	234

971

E. HANSSONS

